

Deddf Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) 2019

2019 dccc 3

Deddf Cynulliad Cenedlaethol Cymru i wneud darpariaeth ynghylch swydd Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru; i wneud darpariaeth ynghylch swyddogaethau Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru; i wneud darpariaeth ynghylch digolledu; ac at ddibenion cysylltiedig. [22 Mai 2019]

Gan ei fod wedi ei basio gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru ac wedi derbyn cydsyniad Ei Mawrhydi, deddfir fel a ganlyn:

RHAN 1

CYFLWYNIAD

1 Trosolwg

- (1) Mae'r Rhan hon o'r Ddeddf yn drosolwg o brif ddarpariaethau'r Ddeddf.
- (2) Mae Rhan 2 yn darparu ar gyfer parhad rôl yr Ombwdsmon.
- (3) Mae Rhan 3 yn gwneud darpariaeth—
 - (a) i'r Ombwdsmon ymchwilio i awdurdodau rhestredig;
 - (b) o ran pwy sy'n cael gwneud cwynion i'r Ombwdsmon ac atgyfeirio cwynion ato;
 - (c) o ran y materion y caiff yr Ombwdsmon ymchwilio iddynt;
 - (d) o ran y gweithdrefnau sy'n gymwys i ymchwiliadau'r Ombwdsmon;
 - (e) o ran pwerau'r Ombwdsmon i ymdrin â rhwystr a dirmyg;
 - (f) i'r Ombwdsmon baratoi adroddiadau ar ymchwiliadau;
 - (g) i'r Ombwdsmon ddyroddi canllawiau i awdurdodau rhestredig ynghylch arferion gweinyddu da;
 - (h) i awdurdodau rhestredig ddigolledu personau a dramgwyddwyd.

- (4) Mae Rhan 4 yn gwneud darpariaeth—
- (a) i'r Ombwdsmon gyhoeddi datganiad o egwyddorion ynghylch gweithdrefnau ymdrin â chwynion awdurdodau rhestredig, a'r weithdrefn Cynulliad sy'n gymwys i'r datganiad o egwyddorion;
 - (b) i'r Ombwdsmon gyhoeddi gweithdrefn enghreifftiol ar gyfer ymdrin â chwynion ar gyfer awdurdodau rhestredig;
 - (c) i'w gwneud yn ofynnol i awdurdod rhestredig gydymffurfio â gweithdrefn enghreifftiol ar gyfer ymdrin â chwynion sy'n gymwys i'r awdurdod rhestredig;
 - (d) i'r Ombwdsmon ddatgan nad yw gweithdrefn ymdrin â chwynion awdurdod rhestredig yn cydymffurfio â'r weithdrefn enghreifftiol ar gyfer ymdrin â chwynion;
 - (e) i'r Ombwdsmon hybu arferion gorau o ran y ffordd yr ymdrinnir â chwynion.
- (5) Mae Rhan 5 yn gwneud darpariaeth—
- (a) i'r Ombwdsmon ymchwilio i ddarparwyr gofal cymdeithasol a darparwyr gofal lliniarol;
 - (b) o ran pwy sy'n cael gwneud cwynion i'r Ombwdsmon a'u hatgyfeirio ato ynghylch gofal cymdeithasol a gofal lliniarol;
 - (c) o ran y materion gofal cymdeithasol a gofal lliniarol y caiff yr Ombwdsmon ymchwilio iddynt;
 - (d) o ran y gweithdrefnau sy'n gymwys i ymchwiliadau'r Ombwdsmon i ofal cymdeithasol a gofal lliniarol;
 - (e) i'r Ombwdsmon baratoi adroddiadau ar ymchwiliadau i ofal cymdeithasol a gofal lliniarol.
- (6) Mae Rhan 6 yn gwneud darpariaeth atodol—
- (a) i'r Ombwdsmon weithio gydag ombwdsmyrn a chomisiynwyr eraill etc. mewn perthynas ag ymchwiliadau;
 - (b) o ran datgelu a diogelu gwybodaeth a chyhoeddiadau mewn perthynas ag ymchwiliadau.
- (7) Mae Rhan 7 yn gwneud darpariaeth amrywiol, gan gynnwys ychwanegu'r Ombwdsmon i Atodlen 6 i Reoliadau Safonau'r Gymraeg (Rhif 2) 2016 a'i gwneud yn ofynnol i'r Cynulliad adolygu gweithrediad y Ddeddf hon.

RHAN 2

OMBWDSMON GWASANAETHAU CYHOEDDUS CYMRU

2 Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru

- (1) Mae swydd Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru neu Public Services Ombudsman for Wales (y cyfeirir ato yn y Ddeddf hon fel “yr Ombwdsmon”) i barhau.
- (2) Mae Atodlen 1 yn gwneud darpariaeth bellach ynghylch yr Ombwdsmon.

RHAN 3

YMCHWILIADAU

Pŵer i ymchwilio

3 Pŵer i ymchwilio i gwynion

- (1) Caiff yr Ombwdsmon ymchwilio i gŵyn o dan y Rhan hon mewn perthynas â mater os yw'r gŵyn—
 - (a) wedi'i gwneud yn briodol i'r Ombwdsmon, neu
 - (b) wedi'i hatgyfeirio'n briodol at yr Ombwdsmon, acos yw'r mater yn un y mae gan yr Ombwdsmon hawl i ymchwilio iddo o dan adrannau 11 i 16.
- (2) Mae cwyn wedi'i "gwneud yn briodol" i'r Ombwdsmon os (ond dim ond os)—
 - (a) caiff ei gwneud gan berson sydd â hawl o dan adran 7 i wneud y gŵyn i'r Ombwdsmon, a
 - (b) caiff gofynion adran 8(1) eu bodloni mewn perthynas â hi.
- (3) Mae cwyn wedi'i "hatgyfeirio'n briodol" at yr Ombwdsmon os (ond dim ond os)—
 - (a) caiff ei chyfeirio at yr Ombwdsmon gan awdurdod rhestredig, a
 - (b) caiff gofynion adran 9(1) eu bodloni mewn perthynas â hi.
- (4) Caiff yr Ombwdsmon ymchwilio i gŵyn o dan y Rhan hon mewn perthynas â mater hyd yn oed os nad yw gofynion adran 8(1) neu (yn ôl y digwydd) adran 9(1)(b), (c) neu (d) wedi eu bodloni o ran y gŵyn—
 - (a) os yw'r mater yn un y mae gan yr Ombwdsmon hawl i ymchwilio iddo o dan adrannau 11 i 16, a
 - (b) os yw'r Ombwdsmon o'r farn ei bod yn rhesymol gwneud hynny.
- (5) Mater i'r Ombwdsmon yw penderfynu pa un ai i gychwyn ymchwiliad, i barhau ag ymchwiliad ai i roi'r gorau i ymchwiliad (ond gweler adran 8(5)(a) am gyfyngiad ar y pŵer i gychwyn ymchwiliad o dan is-adran (1)(a)).
- (6) Caiff yr Ombwdsmon gymryd unrhyw gamau gweithredu a all, ym marn yr Ombwdsmon, helpu i wneud penderfyniad o dan is-adran (5).
- (7) Caiff yr Ombwdsmon gychwyn ymchwiliad i gŵyn neu barhau ag ymchwiliad i gŵyn hyd yn oed os yw'r gŵyn wedi'i thynnu'n ôl, neu hyd yn oed os yw'r atgyfeiriad sy'n ymwneud â'r gŵyn wedi'i dynnu'n ôl (ond gweler adran 8(5)(a) am gyfyngiad ar y pŵer i gychwyn ymchwiliad o dan is-adran (1)(a)).

4 Pŵer i ymchwilio ar ei liwt ei hun

- (1) Caiff yr Ombwdsmon ymchwilio i fater o dan y Rhan hon, y mae ganddo hawl i ymchwilio iddo o dan adrannau 11 i 16, pa un a oes cwyn wedi'i gwneud yn briodol neu wedi'i hatgyfeirio'n briodol at yr Ombwdsmon ai peidio.
- (2) Cyn i'r Ombwdsmon gychwyn ymchwiliad o dan yr adran hon, rhaid i'r Ombwdsmon—
 - (a) rhoi sylw i fudd y cyhoedd wrth gychwyn ymchwiliad,

- (b) amau'n rhesymol—
 - (i) bod camweinyddu systemig, neu
 - (ii) mewn achos pan fo'r mater yn un y caniateir ymchwilio iddo yn rhinwedd adran 15(2), fod anghyfiawnder systemig wedi ei ddioddef o ganlyniad i arfer barn broffesiynol,
 - (c) ymgynghori â'r cyfryw bersonau y mae'r Ombwdsmon o'r farn ei bod yn briodol ymgynghori â hwy (ond gweler adran 66 am ddyletswyddau pellach o ran ymgynghori), a
 - (d) rhoi sylw i'r meini prawf ar gyfer ymchwiliadau ar ei liwt ei hun a gyhoeddir o dan adran 5.
- (3) Yn ddarostyngedig i ddarpariaethau eraill yr adran hon—
- (a) mater i'r Ombwdsmon yw penderfynu pa un ai i gychwyn ymchwiliad, i barhau ag ymchwiliad neu i roi'r gorau i ymchwiliad o dan yr adran hon;
 - (b) caiff yr Ombwdsmon gymryd unrhyw gamau gweithredu a all, ym marn yr Ombwdsmon, helpu i wneud penderfyniad o dan is-adran (3)(a).

5 Meini prawf ar gyfer ymchwilio ar ei liwt ei hun

- (1) Rhaid i'r Ombwdsmon gyhoeddi meini prawf i'w defnyddio i benderfynu pa un ai i gychwyn ymchwiliad o dan adran 4.
- (2) Rhaid i'r Ombwdsmon osod drafft o'r meini prawf cyntaf gerbron y Cynulliad.
- (3) Os yw'r Cynulliad yn penderfynu peidio â chymeradwyo'r meini prawf drafft cyn diwedd y cyfnod o 40 diwrnod, ni chaiff yr Ombwdsmon gyhoeddi'r meini prawf ar eu ffurf drafft.
- (4) Os na wneir y cyfryw benderfyniad cyn diwedd y cyfnod hwnnw, rhaid i'r Ombwdsmon gyhoeddi'r meini prawf ar eu ffurf drafft.
- (5) O ran y cyfnod o 40 diwrnod—
 - (a) mae'n dechrau ar y diwrnod pryd y gosodir y drafft gerbron y Cynulliad, a
 - (b) nid yw'n cynnwys unrhyw amser pryd y bydd y Cynulliad wedi ei ddiddymu neu ar doriad am fwy na phedwar diwrnod.
- (6) Nid yw is-adran (3) yn atal meini prawf drafft newydd rhag cael eu gosod gerbron y Cynulliad.
- (7) Cyn gosod y meini prawf drafft gerbron y Cynulliad, rhaid i'r Ombwdsmon ymgynghori â'r canlynol—
 - (a) Gweinidogion Cymru,
 - (b) yr awdurdodau rhestredig yn Atodlen 3, ac
 - (c) y cyfryw bersonau eraill sy'n briodol ym marn yr Ombwdsmon.
- (8) Rhaid i'r Ombwdsmon, wrth baratoi'r meini prawf drafft i'w gosod gerbron y Cynulliad, roi sylw i unrhyw sylwadau a wnaed yn ystod yr ymgynghoriad a grybwyllir yn is-adran (7).
- (9) Daw'r meini prawf i rym pan gânt eu cyhoeddi gan yr Ombwdsmon.
- (10) O dro i dro, caiff yr Ombwdsmon adolygu ac ailgyhoeddi'r meini prawf.

- (11) Os, ym marn yr Ombwdsmon, yw adolygiadau a wneir o dan is-adran (10) yn effeithio ar unrhyw newid perthnasol i'r meini prawf, rhaid i'r Ombwdsmon osod drafft o'r adolygiadau hynny gerbron y Cynulliad.
- (12) Mae is-adrannau (3) i (9) yn gymwys i adolygiadau drafft a osodir gerbron y Cynulliad o dan is-adran (11) fel y maent yn gymwys i'r meini prawf cyntaf.
- (13) Caiff Gweinidogion Cymru drwy reoliadau ddiwygio'r meini prawf a gyhoeddir gan yr Ombwdsmon o dan yr adran hon drwy ychwanegu meini prawf, dileu meini prawf neu newid y meini prawf.
- (14) Pan fo Gweinidogion Cymru yn gwneud rheoliadau o dan is-adran (13), rhaid i'r Ombwdsmon gyhoeddi'r meini prawf, fel y'u diwygiwyd gan y rheoliadau, ar y diwrnod y daw'r rheoliadau i rym.
- (15) Cyn gwneud rheoliadau o dan is-adran (13), rhaid i Weinidogion Cymru ymgynghori â'r canlynol—
 - (a) yr Ombwdsmon,
 - (b) yr awdurdodau rhestredig yn Atodlen 3, ac
 - (c) y cyfryw bersonau eraill sy'n briodol ym marn Gweinidogion Cymru.
- (16) Ni chaniateir gwneud rheoliadau o dan is-adran (13) oni bai bod drafft o'r offeryn statudol sy'n cynnwys y rheoliadau wedi ei osod gerbron y Cynulliad, ac wedi ei gymeradwyo drwy benderfyniad ganddo.

6 Dulliau amgen o ddatrys materion

- (1) Caiff yr Ombwdsmon gymryd unrhyw gamau gweithredu sydd, ym marn yr Ombwdsmon, yn briodol er mwyn datrys mater y mae gan yr Ombwdsmon bŵer i ymchwilio iddo o dan y Rhan hon.
- (2) Caiff yr Ombwdsmon gymryd camau gweithredu o dan yr adran hon yn ychwanegol at gynnal ymchwiliad neu yn lle hynny.
- (3) Rhaid cymryd unrhyw gamau gweithredu o dan yr adran hon yn breifat.

Cwynion

7 Pwy sy'n cael cwyno

- (1) Y personau sydd â hawl i gwyno i'r Ombwdsmon o dan y Rhan hon yw—
 - (a) aelod o'r cyhoedd (y cyfeirir ato yn y Rhan hon fel "y person a dramgwyddwyd") sy'n honni neu sydd wedi honni ei fod wedi dioddef anghyfiawnder neu galedi o ganlyniad i fater y mae gan yr Ombwdsmon hawl i ymchwilio iddo o dan adrannau 11 i 16;
 - (b) person a awdurdodwyd yn ysgrifenedig gan y person a dramgwyddwyd i weithredu ar ran y person hwnnw;
 - (c) os nad yw'r person a dramgwyddwyd yn gallu awdurdodi'r cyfryw berson (er enghraifft, oherwydd bod y person a dramgwyddwyd wedi marw), person sydd, ym marn yr Ombwdsmon, yn briodol i weithredu ar ran y person a dramgwyddwyd.